

Bryssel den 1 oktober 2021
(OR. en)

12174/21

SOC 536
EMPL 390
EDUC 309
ECOFIN 887

NOT

från:	Kommittén för socialt skydd
till:	Ständiga representanternas kommitté (Coreper)/rådet
Ärende:	Centrala utmaningar på det sociala området: Huvudbudskapen från kommittén för socialt skydd på grundval av den årliga översynen av verktyget för bedömning av situationen för det sociala skyddet - Godkännande

För delegationerna bifogas de viktigaste budskapen på grundval av den årliga översynen av verktyget för bedömning av situationen för det sociala skyddet och utveckling av politik för socialt skydd efter slutbehandlingen i kommittén för socialt skydd den 21 september 2019, för godkännande av rådet (sysselsättning, socialpolitik, hälso- och sjukvård samt konsumentfrågor) den 15 oktober 2021.

Den fullständiga rapporten återfinns i dok. 12174/21 ADD 1.

De landsprofiler inom ramen för verktyget för bedömning av situationen för det sociala skyddet som bifogats denna rapport återfinns i dok. 12174/21 ADD 2–4.

Huvudbudskapen

1. **För att fullgöra sin uppgift enligt artikel 160 i EUF-fördraget har kommittén för socialt skydd, för föreläggande inför rådet, utarbetat en årlig översyn av den sociala situationen i EU och den politiska utvecklingen i medlemsstaterna** på grundval av de mest aktuella uppgifterna och den mest aktuella information som finns att tillgå. Mot denna bakgrund lyfter kommittén för socialt skydd fram följande resultat och gemensamma prioriteringar, som bör vägleda det förberedande arbetet inför den årliga strategin för hållbar tillväxt 2022.

Omfattande sociala förbättringar mot slutet av det årtionde som omfattas av Europa 2020-strategin...

2. **Före covid-19-pandemins utbrott i början av 2020 upplevde EU en period av stadig ekonomisk tillväxt och ökad sysselsättning** som gjorde det möjligt för unionen att ytterligare återhämta sig från, och till och med göra framsteg efter de negativa effekterna av den finansiella och ekonomiska krisen 2008–2009, i anslutning till vilken Europa 2020-strategin inleddes.
3. **Under 2019 fortsatte EU:s ekonomi att expandera** och sysselsättningen nådde den högsta nivån någonsin, medan arbetslösheten i EU, som låg på 6,7 %, återgick till de nivåer som senast hade observerats före krisen 2008.
4. I och med den kraftigt ökade sysselsättningen förbättrades EU-hushållens ekonomiska situation, vilket återspeglades i hushållens disponibla bruttoinkomst och ledde till **omfattande förbättringar av många av de andra sociala indikatorerna**. Detta inbegrep minskningar av den allvarliga materiella fattigdomen, andelen av befolkningen i hushåll med hög boendeutgift i förhållande till den disponibla inkomsten och risken för fattigdom eller social utestängning för befolkningen i stort och för barn i många medlemsstater. Ökningen av fattigdomsrisken för människor som lever i hushåll med mycket låg arbetsintensitet och den allt djupare och mer ihållande fattigdomen i många medlemsstater visade dock att vissa aspekter av den sociala situationen fortfarande var märkbart sämre än 2008.

5. **Antalet personer som löper risk för fattigdom eller social utestängning**, som vida överstiger det mål för fattigdomsminskning i Europa på 20 miljoner färre riskutsatta personer som anges i Europa 2020-strategin, fortsatte att sjunka, och närmade sig 10 miljoner färre riskutsatta människor under 2019 jämfört med 2008 (12 miljoner färre om man undantar Förenade kungariket). Detta berodde främst på en kraftig minskning av antalet människor som lever i allvarlig materiell fattigdom och, i mindre utsträckning, på andelen människor som lever i hushåll med mycket låg arbetsintensitet.

... har avstannat sedan covid-19-utbrottet

6. Den omfattande positiva utvecklingen av den sociala situationen **avbröts och gick i motsatt riktning till följd av covid-19-krisen** och de tillhörande åtgärder för att begränsa spridningen som medlemsstaterna antagit i syfte att bekämpa pandemin och skydda sina medborgares liv och försörjning.
7. **De olika begränsningarna av social och ekonomisk verksamhet har fått betydande konsekvenser för EU:s ekonomi.** BNP i Europa minskade med 6,0 % för 2020 som helhet, trots den starka återhämtningen av Europas ekonomi under tredje kvartalet 2020, då restriktionerna lättades under sommaren för att sedan återinföras i syfte att begränsa den andra covid-19-vågen.
8. Under samma period **minskade sysselsättningen måttligt jämfört med nedgången i den ekonomiska aktiviteten, närmare bestämt med 1,5 % jämfört med 2019** (vilket motsvarar cirka 3 miljoner färre sysselsatta). Denna relativt milda sysselsättningsminskning berodde på ett starkt bidrag från automatiska stabilisatorer och medlemsstaternas massiva införande av system för korttidsarbete, varav vissa med EU-stöd genom *tillfälligt stöd för att minska risken för arbetslöshet i en krissituation* (Sure), och andra liknande arbetsmarknadsåtgärder.

Systemen för socialt skydd har varit den viktigaste stabiliserande faktorn för hushållens inkomster och för stöd till fortsatt tillgång till sociala tjänster...

9. Systemen för socialt skydd utgjorde den viktigaste stabiliserande faktorn vad gäller stöd till hushållens inkomster, eftersom sociala förmåner, inbegripet system för korttidsarbete, spelade en viktig roll i mildrandet av den totala minskningen av hushållens inkomster under 2020. Tillgången till system för socialt skydd lättades ofta tillfälligt för att öka systemens effektivitet när det gäller att skydda dem som förlorat sitt arbete eller sin inkomst. I mindre utsträckning understöddes detta genom justeringar av inkomst- och förmögenhetsskatter och andra snabbt antagna socialpolitiska åtgärder.
10. Till följd av denna stabiliserande effekt beräknas medianinkomsten av tjänst för befolkningen i arbetsför ålder (18–64 år) ha minskat med 7,2 % i EU jämfört med 2019, medan medianinkomsten för hushållens disponibla inkomst, liksom de **totala inkomstskillnaderna och fattigdomsriskerna, i stort beräknas ha varit fortsatt stabila** (enligt Eurostats snabbstatistik över inkomsterna 2020), även om variationen mellan länder och åldersgrupper är betydande.

... men den nuvarande krisen har ändå drabbat redan utsatta personer hårdare

11. Trots den dämpande roll som systemen för socialt skydd spelar har den **nuvarande krisen i högre grad drabbat utsatta** — inbegripet personer med osäkra eller atypiska anställningsformer, personer med funktionsnedsättning och behov av långvarig vård (samt deras anhörigvårdare), yngre arbetstagare (som sannolikt är överrepresenterade inom de sektorer som drabbats hårdare av åtgärderna för social distansering), familjer och barn i utsatta situationer, hemlösa, invandrare och etniska minoriteter. Äldre personer och personer med underliggande hälsotillstånd har varit särskilt utsatta för de hälsorisker som covid-19-viruset innebär. Dessutom har kvinnor, som är överrepresenterade inom kritiska sektorer inom hälso- och sjukvård och sociala tjänster, och i synnerhet hushåll med ensamstående föräldrar, varit tvungna att hantera en ökad arbetsbörda och ett ökat omsorgsansvar under krisen.

12. Trots vissa förbättringar av de europeiska hushållens övergripande finansiella situation är det finansiella nödläget¹ under 2021 fortfarande särskilt allvarligt för låginkomsttagare, vilket tyder på att **krisens ekonomiska konsekvenser fortsätter att kännas mycket hårdare av dem med lägre inkomster**. Låginkomsthushåll stod ofta inför större svårigheter under pandemin, eftersom de oftare led av trångboddhet eller dåliga bostadsförhållanden och saknar tillgång till internet i hemmet.
13. Trots pandemins relativt begränsade kortsiktiga effekter på pensionssystemen kvarstår inkomstskillnaderna bland äldre personer, och ojämlikheten mellan könen är mer utpräglad bland äldre. Efter ett årtionde av förbättringar har de framsteg som gjorts för att minska risken för fattigdom eller socialt utanförskap bland äldre i EU avstannat.

Den väntade utvecklingen

14. De senaste prognoserna² visar att den förbättrade hälsosituationen, kopplad till den ökade vaccinationsgraden, och det fortsatta lättandet på de spridningsbegränsande åtgärderna, ger fart åt EU:s ekonomier, med en förväntad BNP-ökning på 4,8 % under 2021. Även om takten i återhämtningen kommer att variera mellan medlemsstaterna förväntas **alla medlemsstater i slutet av 2021 ha kommit ikapp sina respektive produktionsnivåer före krisen**.
15. **Sysselsättningen förväntas ta längre tid att återhämta sig till nivåerna före krisen**, eftersom det finns utrymme för att öka arbetstiden innan företagen börjar anställa igen. Utöver takten i den ekonomiska återhämtningen kommer arbetsmarknadsutsikterna också att bero på tidpunkten för tillbakadragandet av politiskt stöd och den takt i vilken arbetstagare omallokeras mellan sektorer och företag efter pandemin och i samband med den gröna och digitala omställningen.
16. **Systemen för socialt skydd förväntas fortsatt stå under press på kort och medellång sikt**, på grund av utmaningarnas komplexitet och covid-19-krisens konsekvenser för de mest utsatta.

¹ Andelen hushåll som uppger sig vara tvungna att ”använda besparingar eller skuldsätta sig för att klara löpande utgifter”.

² [Ekonomisk sommarprognos 2021:Återöppnandet ger fart åt återhämtningen –| Europeiska kommissionen \(europa.eu\)](#)

Mot denna bakgrund ska följande politiska vägledning beaktas:

17. För att återhämta sig från krisen och bättre förbereda sig inför framtida nödsituationer **bör medlemsstaterna fortsätta att prioritera åtgärder för att bekämpa fattigdom och social utestängning, ta itu med ökande inkomstskillnader och öka de sociala trygghetssystemens motståndskraft.** De nationella åtgärderna bör även fortsättningsvis fokusera på situationen för de utsatta grupperna och inbegripa mekanismer för att stödja dem.
18. Insatserna bör intensifieras för att ge ett **starkt minimiinkomstskydd, kopplat till tillgång till sociala tjänster av hög kvalitet och inkluderande arbetsmarknader**, i linje med strategin för aktiv inkludering och med beaktande av EU:s överordnade mål om fattigdom och social utestängning. I detta avseende kommer investeringar i sektorerna för social omsorg, långtidsvård och hälso- och sjukvård samt i humankapital att behöva bibehållas eller utökas där så är nödvändigt. Sådana investeringar skulle stödja återhämtningen och bidra till att stärka de automatiska stabilisatorerna och därmed göra ekonomier och samhällen mer motståndskraftiga mot framtida kriser. När det gäller tillhandahållandet av sociala tjänster kan organisationer inom den sociala ekonomin vara en viktig partner för de offentliga myndigheterna.
19. Täckningen, överförbarheten, tillräckligheten och öppenheten vad gäller rättigheter till **socialt skydd** bör även fortsättningsvis hanteras på ett strukturerat sätt, bland annat genom att man överväger de tillfälliga åtgärder som vidtagits som svar på krisen. Rådets rekommendation om tillgång till socialt skydd för arbetstagare och egenföretagare³ bör vägleda medlemsstaternas insatser. Medlemsstaterna uppmanas att effektivt genomföra de nationella planer som nyligen lämnats in enligt rekommendationen. Planernas effekter bör övervakas noggrant.
20. Det kommer även fortsättningsvis att krävas riktade insatser för att stödja **barn som riskerar fattigdom eller social utestängning**, inbegripet i linje med rådets rekommendation om en europeisk barngaranti⁴. Omfattande åtgärder för att främja lika möjligheter genom att tillhandahålla en uppsättning viktiga tjänster för behövande barn kan bidra till att bryta överföringen av fattigdom mellan generationerna.

³ [Rådets rekommendation om tillgång till socialt skydd för arbetstagare och egenföretagare \(2019/C 387/01\)](#)

⁴ [Rådets rekommendation \(EU\) 2021/1004 om inrättande av en europeisk barngaranti](#)

21. Den sociala inkluderingen av **personer med funktionsnedsättning** behöver förbättras, i linje med *den europeiska strategin för rättigheter för personer med funktionsnedsättning 2021–2030*⁵, genom att tillhandahålla mer inkluderande utbildning, lämplig tillgång till hälso- och sjukvård och långvarig vård och omsorg av hög kvalitet samt aktiv arbetsmarknadspolitik som är anpassad till deras behov.
22. Ytterligare insatser krävs för att socialt inkludera **migranter och flyktingar**, vilket kräver en integrerad strategi som sammanför fortbildning och kompetenshöjning med sysselsättningsmöjligheter samt tillgång till tjänster, främst hälso- och sjukvård och bostäder.
23. Strukturella åtgärder krävs också för att ta itu med **hemlöshet och utestängning från bostadsmarknaden**. Sådana åtgärder bör prioritera integrerade tillvägagångssätt som kombinerar förebyggande åtgärder, snabb tillgång till permanenta bostäder och tillhandahållande av möjliggörande stödtjänster. Byggandet av nya subventionerade bostäder, eller tillgången till bostadsstöd, bör påskyndas eller vid behov förbättras. Medlemsstaternas vaccinationsplaner bör säkerställa lämpligt uppsökande arbete för att nå människor i härbärgen och dem som lever i oskyddad hemlöshet. Potentialen hos den europeiska plattformen för åtgärder mot hemlöshet när det gäller att stärka samarbetet mellan olika berörda parter som arbetar med att ta itu med detta problem bör utnyttjas fullt ut.
24. I linje med slutsatserna i 2021 års gemensamma rapport från kommittén för socialt skydd och kommissionen om pensionernas tillräcklighet⁶ bör fokus ligga kvar på de **långsiktiga utmaningarna när det gäller att upprätthålla en tillräcklig och hållbar finansiering av pensionerna** mot bakgrund av ett åldrande samhälle och en föränderlig ekonomi och arbetsmarknad.
25. Medlemsstaterna bör fortsätta att vidta **åtgärder för att förlänga arbetslivet**. Insatser för att anpassa pensionsåldern eller karriärkraven, förmåner eller ackumuleringsgrader för att återspegla den ökande förväntade livslängden bör kompletteras med strategier för aktivt åldrande och flexibla arbetslösningar, inbegripet möjligheten att kombinera pensioner med förvärvsinkomster.

⁵ [Strategin för rättigheter för personer med funktionsnedsättning – COM\(2021\) 101 final](#)

⁶ [2021 års rapport om pensionernas tillräcklighet, gemensamt utarbetad av kommittén för socialt skydd och Europeiska kommissionen](#)

26. Det krävs oförminskade ansträngningar för att **minska pensionsklyftan mellan kvinnor och män** samt för att säkerställa tillräcklig täckning och möjligheter att intjäna pensionsrättigheter för **arbetstagare med atypisk anställning och egenföretagare**.
27. På området **hälso- och sjukvård** bör medlemsstaterna fortsatt fokusera primärt på att stärka hälso- och sjukvårdssystemens motståndskraft, effektivitet och tillgänglighet. Krisen har visat värdet av **starka skyddsnät** och likaså den strategiska betydelsen av **effektiv samordning mellan sociala system och hälso- och sjukvårdssystem** för att ge alla tillgång till vård av god kvalitet.
28. Det behövs ett förnyat fokus på **förebyggande av sjukdomar och främjande av hälsa** samt på att förbättra **tillhandahållandet av primärvård**. Detta inbegriper att säkerställa tillgången till välutbildad och lämpligt understödd **medicinsk personal**.
29. Innovativa metoder för tillhandahållande av hälso- och sjukvård skulle kunna bidra till att åtgärda bristen på vårdpersonal. En blandad strategi, **som kompletterar det fysiska tillhandahållandet av tjänster med digitala tjänster**, kan bidra till att främja tillgången till hälso- och sjukvård av hög kvalitet för alla. Samtidigt bör ytterligare information och stöd ges till dem som har begränsade digitala färdigheter och begränsad tillgång till digital infrastruktur, för att säkerställa att de inte hamnar på efterkälken.
30. Utöver covid-19-pandemin, och i linje med slutsatserna i 2021 års gemensamma rapport från kommittén för socialt skydd och kommissionen om långvarig vård och omsorg⁷, behöver medlemsstaterna avsevärt öka sina insatser för att ta itu med de strukturella utmaningarna i samband med **långvarig vård och omsorg**. Detta innebär i synnerhet att säkerställa tillgången till högkvalitativa, överkomliga och tillgängliga långtidsvårdstjänster för alla behovande, ta itu med arbetskraftsutmaningar och stödja långtidsvårdgivare samt förbättra denna vårds kostnadseffektiv i tider av ökande efterfrågan och krympande arbetskraft, bland annat genom att utnyttja digitaliseringens potential och fokusera på förebyggande åtgärder.

⁷ [2021 års rapport om långvarig vård och omsorg, gemensamt utarbetad av kommittén för socialt skydd och Europeiska kommissionen](#)

31. **Åtgärder utanför socialpolitikens område** bör även sikta på att förbättra sociala förhållanden i hela unionen som en prioritering. Samtliga reformer, även de som rör den gröna och digitala omställningen, behöver ta hänsyn till sociala frågor och sysselsättningsfrågor. Bedömningar av fördelningspolitiska effekter kan bidra till att förebygga negativa sociala effekter.
32. Den **europiska pelaren för sociala rättigheter** bör fortsätta att vara vägledande för insatserna under återhämtningsperioden. EU:s tre nya överordnade mål i handlingsplanen för den europeiska pelaren för sociala rättigheter, som välkomnades av EU-ländernas ledare i Portoförklaringen⁸ och som ska uppnås före detta årtiondes slut på områdena sysselsättning, kompetens och fattigdomsminskning, bör driva på genomförandet av pelaren under de kommande månaderna och åren. I detta syfte uppmanas medlemsstaterna att fastställa ambitiösa och realistiska nationella mål som på ett adekvat sätt bidrar till uppnåendet av EU-målen, med beaktande av nationella omständigheter.
33. Medlemsstaterna bör på ett optimalt sätt använda de medel som ställs till förfogande inom ramen för **återhämtningsinstrumentet Next Generation EU, liksom den förstärkta EU-budgeten 2021–2027**. I synnerhet bör synergier mellan klimatskydd och digitalisering å ena sidan och investeringar i social infrastruktur och kompetens å andra sidan utnyttjas för att på så sätt bidra till en rättvis omställning. Medlen kommer att spela en viktig roll för att stödja återhämtningen genom att de används för att finansiera program för att starta om ekonomin och motverka pandemins sociala konsekvenser.
34. Den **europiska planeringsterminen fortsätter att vara ett effektivt samordningsverktyg** för stödjande av hållbar ekonomisk tillväxt för alla, konkurrenskraft, sysselsättning och adekvat socialt skydd och social delaktighet. Det är dock fortfarande viktigt att säkerställa en balans mellan de tillfälliga, riktade anpassningarna i samband med lanseringen av faciliteten för återhämtning och resiliens och det bredare syftet med planeringsterminen. I detta sammanhang **bör den roll som rådet (sysselsättning, socialpolitik, hälso- och sjukvård samt konsumentfrågor) och dess rådgivande organ har i processen med den europeiska planeringsterminen bibehållas** i linje med tidigare planeringsterminer och med fullständig tillämpning av fördraget (artikel 148 i EUF-fördraget) och de rådgivande organens respektive mandat.

⁸ [Portoförklaringen \(rådets webbplats, 7 maj 2021\)](#)

35. För att stärka det sociala Europa och stödja genomförandet av den europeiska pelaren för sociala rättigheter på EU- och medlemsstatsnivå bör, med vederbörlig hänsyn till respektive befogenheter, **en konstruktiv dialog upprätthållas mellan EU-institutionerna, medlemsstaterna, arbetsmarknadens parter och organisationer i det civila samhället.**
36. **Europeiska kommissionen uppmanas att beakta ovanstående politiska vägledning inom det förberedande arbetet för den årliga strategin för hållbar tillväxt 2022.**
-